

تأثیر انکارناشدنی مساجد بر جامعه

مساجد با تقویت روحیه دینداری افراد، تأثیری انکارناشدنی بر افراد و به تبع آن، جامعه دارند. کسانی که به مساجد رفت و آمد دارند، با احادیثی که بر رعایت حقوق اجتماعی تأکید دارد، بیشتر از دیگر مردم آشنا شده، در نتیجه در رعایت حق الناس بیشتر می‌کوشند.

تأثیر انکارناشدنی مساجد بر جامعه/ نقش مسجد در ایجاد امنیت اجتماعی

خبرگزاری مهر مساجد با تقویت روحیه دینداری افراد، تأثیری انکارناشدنی بر افراد و به تبع آن، جامعه دارند. کسانی که به مساجد رفت و آمد دارند، با احادیثی که بر رعایت حقوق اجتماعی تأکید دارد، بیشتر از دیگر مردم آشنا شده، در نتیجه در رعایت حق الناس بیشتر می‌کوشند.

ایجاد امنیت اجتماعی، همواره یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دولت‌ها بوده است. امری که دولت‌ها هزینه‌های سنگینی بابت آن پرداخته‌اند و گاه به نتیجه مطلوب و مورد نظر خود نرسیده‌اند. تجربه نشان داده که تأمین امنیت اجتماعی از عهده دولت‌ها خارج است و مشارکت مردم در این امر ضروری است.

تکیه بر قوه قهریه، روشی است که سال‌ها کارآیی خود را از دست داده است. شعار «پیشگیری بهتر از درمان است» در این زمینه کارآیی دارد. به این معنا که با افزایش آگاهی عمومی و رفاه اجتماعی، جلوی بروز ناهنجاری‌های اجتماعی گرفته می‌شود.

مسجد نهادی است که با تربیت صحیح افراد، امنیت اجتماعی را به بهترین صورت سامان می‌دهد. متأسفانه نگرش غالب بر افراد مذهبی و غیرمذهبی به گونه‌ای است که باعث شده از مسجد فقط کارکرد عبادی آن را در نظر بگیرند؛ حال آنکه مسجد، با توجه به پتانسیل عظیم نهفته در آن، می‌تواند کارکردهای دیگری نیز داشته باشد. از جمله تأمین امنیت اجتماعی و حفظ سلامت اجتماعی جامعه.

کنترل درونی افراد

نقش اخلاق و وجدان در جلوگیری از نابسامانی‌های اجتماعی و فردی و برتری آن بر عوامل بازدارنده بیرونی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. کنترل‌های درونی، جایگاه خاصی در جلوگیری از وقوع جرم دارند. کنترل‌های درونی ویژگی‌های خاصی دارند؛ از جمله اینکه برخلاف کنترل‌های بیرونی، نیازمند هزینه‌های گاه سرسام‌آور نیستند و در زمانی که امکان ایجاد یا اعمال کنترل‌های بیرونی وجود ندارد، همچنان کارایی خود را دارند.

دین اسلام تأکید جدی بر کنترل درونی دارد. برای نمونه امیرالمؤمنین (ع) در بیانی به این نکته اشاره می‌کنند: «بدانید که هر که از سوی خویشان یاری نشود، به‌گونه‌ای که که از درون پنددهنده و بازدارنده‌ای برای خود نداشته باشد، از سو دیگران برای او بازدارنده‌ای نخواهد بود»¹.

اما چگونه می‌توان افراد یک جامعه را به‌گونه‌ای پرورش داد که با اتکا بر اخلاق و بدون ترس از نیروهای انتظامی و زندان، خود به تأمین امنیت جامعه مبادرت بورزند؟ مطمئناً بدون در نظر گرفتن نقش دین، رسیدن به این مهم امکان‌پذیر نیست.

مساجد با تقویت روحیه دینداری افراد، تأثیری انکارناشدنی بر افراد و به تبع آن، جامعه دارند. تأکید بسیار دین اسلام بر رعایت حق الناس بر هیچ‌کس پوشیده نیست؛ تا جایی که در بین مردم، البته به غلط، این گفته رایج است که خداوند از حق خود می‌گذرد ولی از حق مردم نمی‌گذرد. کسانی که به مساجد رفت و آمد دارند، با احادیثی که بر رعایت حقوق اجتماعی تأکید دارد، بیشتر از دیگر مردم آشنا شده، در نتیجه در رعایت حق الناس بیشتر می‌کوشند.

همچنین مساجد با تقویت نفس لواحه، که انسان را هنگام سرپیچی از قوانین و مقررات و اسلامی سرزنش می‌کند، زمینه کنترل اجتماعی و مبارزه با انحرافات اجتماعی را فراهم می‌سازد.

ذکر این نکته ضروری است که عوامل بازدارنده بیرونی همچون اجرای حدود و زندان نیز تأثیر به‌سزایی در حفظ سلامت اجتماعی جامعه دارد. منتها همان‌گونه که عنوان شد پیشگیری بهتر از درمان است. ضمن اینکه مجازات زندان، هزینه سنگینی را بر دولت تحمیل می‌کند.

تقویت همبستگی اجتماعی

یکی از عواملی که سلامت اجتماعی را به خطر می‌اندازد، تفرقه است. مساجد با تقویت همبستگی اجتماعی، جلوی این آفت را نیز می‌گیرند. در مسجد مردم از هر قشر و گروهی که باشند، در صفوف نماز بدون توجه به جایگاه اجتماعی و نژاد، برادروار در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند که این امر، کمک شایانی به ایجاد وحدت و همدلی در میان اقشار مختلف جامعه می‌کند. ثمره این وحدت و همدلی، کاهش عوامل تنش‌زا در جامعه و حفظ سلامت اجتماعی است.

مساجد و همنشینی

دین اسلام تأکید بسیاری بر اثرگذار بودن همنشینی دارد. در قرآن درباره تأثیر دوست بر انسان می‌خوانیم: «وَيَوْمَ يَعَضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا* يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا؛ 2 و روزی که ستمکار دست‌های خود را به دندان گزد و گوید: ای کاش با پیامبر راهی پیش می‌گرفتم. ای وای بر من، کاش فلانی را دوست خود نگرفته بودم». پیامبر اکرم نیز در روایتی زیبا، تأثیر همنشین را بر انسان چنین بیان کردند: «همنشین صالح همانند عطرفروش است که یا از عطرش به تو هدیه می‌دهد یا بوی آن را در جامه‌ات باقی می‌گذارد. همنشین بد مانند آهنگر است که اگر جامه‌ات را نسوزاند، یا بدبویت می‌کند یا با آن بو، تو را می‌آزارد». 3.

مطالعات اجتماعی نیز تأثیر همنشینی بر افراد را نشان می‌دهد. 4 مساجد محل یافتن دوستان خوب و خدایی و انس با آنان است که این همنشینی قطعاً فرد را از ارتکاب به اعمال ناشایست باز می‌دارد. امیرمؤمنان در روایتی، هشت فایده را برای کسانی که به مساجد رفت‌وآمد دارند، برمی‌شمرد که یکی از آنها، برادر ایمانی است که انسان در مسیر خداوند از او استفاده می‌کند. 5.

مسجد، پناهگاهی در برابر حوادث و گرفتاری‌ها

آرامش درونی باعث می‌شود تا فرد از رفتارهای نابه‌هنجار بپرهیزد. حال اگر افراد یک جامعه به آرامش درونی برسند، آن جامعه از سلامت اجتماعی بالایی برخوردار خواهد بود. مسجد، بهترین مکانی است که آرامش درونی انسان را تأمین می‌کند. یکی از نویسندگان غیرمسلمان به نام ج. هوگ می‌نویسد: «مسجد در سرزمین‌های اسلامی به عنوان پناهگاهی برای زندگی پرآشوب و پرتلاطم شهر به شمار می‌آید.

هزاران نفر در روزهای جمعه در صحن مسجد و شبستان سربویشیده آن گرد می‌آیند و به طور دسته‌جمعی در برابر دیوار قبله، که به سوی مکه قرار دارد، به سجده می‌پردازند. در سراسر جهان، عموم مسلمانان همچنان‌که ذرات آهن به سوی آهن‌ربا جذب می‌شود، به سوی این مراکز مقدس روی می‌آورند. هریک از افراد این گروه در عین شرکت در آن اجتماع، با خود خلوت می‌کند و هرکدام، مجذوب سعادت ابدی خود می‌شود و در آرامش و سکوتی درونی فرو می‌رود که برای غربی‌ها ناشناخته است». 6 *

پی‌نوشت:

1. نهج‌البلاغه، خطبه 90.
2. فرقان: 27-28.
3. ابن سلامه قضا، ابو عبدالله؛ مسندالشهاب؛ ج 2، ص 287.
4. ر.ک: سلیمی، علی، ابوترابی، محمود و داوری، محمد؛ همنشینی و کجروی؛ قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (1388).
5. صدوق؛ من لایحضره الفقیه؛ ج 1، ص 237.
6. فجری، محمد مهدی؛ «مسجد و مسجدی‌ها»؛ ماهنامه مبلمان؛ شماره 123، ص 146.

*جعفر مروجی